

Lokala Säkerhetsnämndens vid Barsebäcks kärnkraftverk yttrande över förslag till ny kärntekniklag SOU 2019:16

Nämnden anser arbetet med ny kärntekniklag har resulterat i ett bra förslag som är uppdaterat och relevant i förhållande till annan lagstiftning som berör kärnteknisk verksamhet som strålsäkerhetslag och miljöbalk. Den riktigt viktiga nyheten är livscykelperspektivet som kommer underlätta arbetet mellan de olika faserna under en kärnteknisk anläggning. Att inte behöva särskilda regeringsbeslut vid de olika övergångarna kommer innebära att det regulatoriska arbetet på Strålsäkerhetsmyndigheten ges en ram under hela processen från planering, projektering, drift och avställning fram till rivning och nedmontering samt friklassning.

Dock finns det delar i förslaget som vi anser att utredningen inte tar ställning trots man har identifierat utmaningar som lagstiftaren står inför. Vi vill lyfta fram dessa punkter.

- A. Det är mycket bra att de lokala säkerhetsnämnderna består i nuvarande format. Men Kärnkraftskommunerna har tidigare gemensamt lyft frågan om nytt namn som bättre skulle spegla uppdraget nämligen – Lokala insynsnämnder vid de kärntekniska anläggningarna. Ordet säkerhet har konnotationer till en fysisk och teknisk säkerhetsaspekt som ligger långt utanför nämndernas uppdrag. Det måste alltid vara tillståndshavaren som har säkerhetsansvaret. Nuvarande namn antyder att kärnkraftverken driver sin verksamhet och staten genom sina säkerhetsnämnder vid kärnkraftverken tar ansvaret för säkerheten. Inget är mer felaktigt i sammanhanget. Nämnderna ska bereda allmänheten genom sina företrädare laglig möjlighet till insyn i driften och säkerheten vid anläggningarna. Låt detta stå i fokus även i lagstiftningen vad gäller namnet på myndigheten.
- B. Utredningen behandlar frågan om ändring av ägarförhållande avseende en tillståndshavare till en kärnteknisk anläggning. Här ger förslaget inte tillräcklig mandat till regeringen att villkora ägarövergång av en reaktor till en ny struktur. Vad gäller Barsebäckskraft AB som ingick i den tyska E.ON koncernen ställdes den svenska regeringen inför detta utan att ta ställning när bolaget beslöt bilda en ny ägarstruktur för all vad de kallade " ful-el-produktion" dvs kärnkraft, kol, olja och gas. Denna nya struktur Uniper fick snart nya ägare som i dagsläget innebar en majoritet av västeuropeiska energiföretag. Den tyska regeringen till skillnad från den svenska godkände inte en överföring av tillstånden att driva och ansvaret att riva de tyska kärnkraftverken till Uniper. Därför är E.ON fortfarande ägare av de tyska kärnkraftverk som skulle ha överförts till Uniper. De ansåg det var ett för stort vågspel att låta en ny struktur utan en stark balansräkning ha ansvaret för avvecklingen och de

oförutsedda merkostnader som kan uppkomma under den processen.

Vi anser att lagen borde ge regeringen en starkare position i ett sådant läge. Man kan även tänka sig att ägarstrukturen i sådant bolag snabbt skulle kunna förändras och få en geopolitiskt och säkerhetspolitisk dimension där lagen borde ge regeringen eller den myndighet regeringen förordnar möjlighet att stoppa en utförsäljning till främmande makt eller när en oönskad ur säkerhetspolitiskt eller energisäkerhetspolitisk ägarstruktur ämnar ta över ett tillstånd att driva och avveckla ett svenskt kärnkraftverk.

Vi skulle välkomna en tydligare lagstiftning om ägarprövning för kärnkraft såsom utredningen påpekar finns inom andra områden särskilt i den finansiella sektorn.

- C. Vi anser också det är bra att rivningsprocessen hanteras inom kärntekniklagen naturligtvis i beaktande av miljö och strålsäkerhetslagstiftningens ramar. Viktigt är att insynen under rivningsarbetets farliga fas finns för allmänheten genom de lokala säkerhetsnämnderna. Genom inrätta rivningsråd där tillståndshavare och kommun finns representerade, medför att tillståndshavaren måste fortsatt ha en hög grad av transparens under rivningsprocessen. Det visar sig ofta att det under rivningen dyker upp strålkällor och spår från händelser under verkens långa levnadstid som fallit bort i minnet eller där dokumentationen varit bristfällig. Insyn och transparens innebär en högre grad av säkerhet och trygghet för allmänheten kring verken.
- D. Statens sista-ansvar för djupförvaret av använt kärnbränsle är det enda rimliga i ett hundratusenårsperspektiv. Det är staten – inte den kommun där förvaret är placerat – som rimligen kan ta på sig ett sådant ansvar vilket innefattar säkerhet och övervakning. Även i frågan om en ägares obestånd har utredningen hittat en acceptabel lösning där det är staten som måste gå in till skydd för människor och natur. De lokala konsekvenserna är i annat fall orimliga för värdkommunen vilket vi kan se inom andra industrisektorer där rostande stålverk och spår av gruvverksamhet har negativa verkningar på miljön och de människor som finns kvar.
- E. Lokala säkerhetsnämnden anser också att den nya definitionen av kärnavfall är en bra och rimlig förändring som förenklar och förtydligar vad kärnavfall utgör av allt radioaktivt avfall som finns i samhället.
- F. Avslutningsvis vill nämnden belysa frågan om återtagbarhet. Vi kan förstå att utredningen som tydligt har haft fokus på slutförvar av använt kärnbränsle och annat kärnavfall inte riktigt mäktat med diskussionen om ansvaret för kommande generationer. Teknisk och kunskapsutvecklingen inom kärnteknik kommer leda till att man bättre kan ta tillvara de 80 till 90% av energin som finns kvar i det använda kärnbränsle som nu ska bli till kärnavfall. Att beslut fattade i mitten av 1970-talet om att varken upparbetning eller användning av använt kärnbränsle ska få binda upp kommande generationer är både brist på ansvarstagande och saknar kontakt med tidsandan 2020. Återvinning, värnande och försiktighet med jordens resurser måste även innefatta kärnkraften och dess råvaror såväl som dess slutprodukter. Ett väl skyddat och säkert djupförvar innebär inte att allt måste också bli slutförvar. Detta ansvar

gentemot kommande generationer måste gestaltas genom möjligheten för återtag regleras i lagstiftningen. Frågan borde också ha tagits upp i domstolsförhandlingarna kring SKB:s ansökan om anläggande av djupförvaret av använt kärnbränsle i Forsmark men ligger som konstaterats utanför nuvarande regelverk.

Detta remissvar har beslutats av nämnden vid sitt sammanträde 9 september 2019.

Nämndens sekreterare har varit föredragande.

Lokala Säkerhetsnämnden vid Barsebäcks kärnkraftverk

Pia Almström

Ordförande

Mats Rosén

Föredragande